

Література

Зацний Ю.А. Сучасний англomовний світ і збагачення словникового складу. - Львів: ПАІС, 2007. - 228 с. *Солнцев В.М.* Язык как системно-структурное образование. - М.: Недра, 1977. - 341 с. *Чередниченко В. О.* Інноваційна фразеологічна вербалізація в англійській мові (лінгвокогнітивний та соціолінгвістичний параметри): Дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Запорізький національний ун-т. — Запоріжжя, 2005. — 220 с. *Kushner D.* Masters of Doom. – New York: Random House. – 2003. – 335 p.

ШКУРКО Т.А, ГРИШКІНА В.Б., СИМОНОВА І. О.
(*Макіївський економіко-гуманітарний ін-т*)

НЕОЛОГІЗМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

The given paper is devoted to the study of the new vocabulary of the German and English languages for the last 10 years from the point of view of structural features, ways and methods of penetration and appearance of social and political neologisms in the German and English languages.

Key words: neologism, social and political vocabulary, affixation, composition, borrowings, interaction of the languages.

Актуальність обраної теми визначається необхідністю вивчення структурних ознак у механізмі формування німецької та англійської лексики завдяки появі неологізмів. **Метою** даного дослідження є аналіз тенденцій збагачення словникового складу сучасних німецької та англійської мов, визначення способів формування неологізмів та причин їх появи.

Мета роботи зумовлює вирішення таких **завдань**, що з неї випливають: 1) визначити поняття "неологізм", 2) розглянути шляхи надходження неологізмів у німецьку та англійську мови, 3) проаналізувати способи їх творення.

Предметом аналізу є тенденції та способи словотвору в німецькій та англійській суспільно-політичній лексиці. **Об'єктом** дослідження є суспільно-політичні неологізми в німецькій та англійській мовах. **Матеріалом** дослідження слугувала суцільна вибірка неологізмів із словників та Інтернет-сайтів в обсязі 220 нових слів та словосполучень в німецькій мові та 260 – в англійській. Для досягнення мети дослідження були використані такі методи: словотвірний аналіз; зіставний аналіз; описовий метод; критичний аналіз теоретичних джерел. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що в ній проводиться аналіз нової лексики німецької та англійської мов за останні 10 років з точки зору структурних особливостей, шляхів та способів утворення неологізмів.

Процес оновлення словникового складу німецької та англійської мов, як і будь-якої іншої, безперервний. Мова – складний суспільний феномен, він є

засобом людської комунікації і знаходиться в постійному русі. Неологізми пов'язані практично з усіма сферами життя сучасного німецькомовного та англомовного суспільства.

Вивченням нових слів німецької мови займаються Е.В. Розен, І. Барц, А.І. Домашнєв, Д. Ксуєфу, У. Богерт, М. Кинне, В. Тойберт, П. Браун, Д. Герберг та ін.; в англійській мові питання неології розглядають В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, О.С. Кубрякова та ін.

Пропоноване дослідження присвячено проблемі збагачення словникового складу сучасних німецької та англійської мов новими лексичними одиницями в суспільно-політичній сфері за період, який охоплює кінець ХХ – початок ХХІ ст. Особлива увага приділена особливостям англо-німецьких мовних контактів.

Однією з невирішених проблем неології є проблема самого терміну “неологізм”, в різних джерелах він визначається по-різному.

У визначенні неологізмів ми дотримуємося думки Д. Херберга, який називає неологізмом лексичну одиницю або значення, які з'являються в певний відрізок мовного розвитку комунікативного співтовариства, набувають поширення, приймаються в цілому як мовна норма і в цей часовий проміжок розвитку сприймаються більшістю носіїв мови як нові протягом певного часу [Херберг 2001, с. 89-104].

Різні лінгвісти (Л.А. Хахам, Є.В.Розен, В.І. Заботкіна та ін.) по-різному класифікують неологізми. В цій статті ми за основу взяли класифікацію О.О.Селіванової, згідно з якою за способом уведення до мови неологізми поділяються на лексичні (новотвори або запозичення) та семантичні (нові значення вже відомих слів) [Селіванова 2006, с. 59].

Джерелом поповнення словникового складу в німецькій та англійській мовах, яке посідає значне місце, є запозичення. Запозичення були і є, головним чином, наслідком розширення політичних, економічних і культурних зв'язків Німеччини та Великої Британії з іншими країнами.

Аналіз запозичень показує, що традиційним джерелом для німецької мови є, насамперед, англійська мова: *das/der Overkill* – потенціал (ядерної) зброї для багаторазового знищення супротивника – у метафоричному значенні; *Career Girl* – ділова жінка; *power lunch* – робочий ленч (обід), де на високому рівні обговорюються політичні та бізнесові проблеми; *ethnic cleansing* – масове вигнання, чи винищення людей етнічної меншості чи релігійної групи на певній території; *safe haven* – захисна зона в країні, призначена для членів релігійної чи етнічної меншості; *short sharp shock* – режим призначений для утримання безпосередньо важких зіткнень, непорозумінь; *stakeholder economy* – економіка, в якій кожен член суспільства зацікавлений в економічному прогресі.

Що стосується англійської мови, то тут джерелами запозичення є італійська, українська, японська та інші мови: *dolce vita* (італ.) – солодке життя; *bazaar economy* (укр.) – риночна економіка; *karoshi* (яп.) – смерть від перевтоми на роботі; *paraskevidekatriaphobia* (гр.) – страх п'ятниці, яка випадає на тринадцяте число та ін. [Зацний 2008, с. 208, 252]. Англійська мова сама є джерелом запозичення для інших мов.

Отже, запозичення як один із способів утворення нових слів і позначень виявляє тенденцію до активізації.

Шляхи утворення неологізмів в німецькій та англійській мовах.

1. Афіксація. Серед афіксальних неологізмів в німецькій мові спостерігається тенденція до утворення назв шляхом: 1) творення за допомогою префіксів *ab-*, *an-*, *be-*, *ein-*, *mega-*, *meta-*, *mikro-*, *mini-*, *super-*: *das Minilauschgerät* – пристрій підслуховування; 2) приєднання димінутивного суфікса *-i* до скороченої базисної морфемі слова та проникнення таких слів у суспільно-політичну лексику, напр.: *der Fundi* – фундаменталіст (представник одного з угруповань партії зелених); *der Assi* – асоціальний елемент; *der Hirni* – інтелектуал; 3) утворення афіксальних неологізмів із суфіксом *-o*: *der Realist* => *der Realo* (тж. форма жіночого роду *die Reala*) – член партії зелених, який у своїх принципах (на відміну від фундаменталістів) орієнтується на реальні умови; *der Anarchist* => *der Anarcho* – анархіст.

Всього за останні 10 років в утворенні нових в англійській мові слів було використано такі суфікси: *-ability*, *-able*, *-ac*, *-acy*, *-ance*, *-ant*, *-ative*, *-ed*, *-ee*, *-er/or*, *-ery*, *-ing*, *-ion*, *-ional*, *-ish*, *-ism*, *-ist* та багато інших: *homeshoring* – переміщення промислових підприємств з великих індустріальних центрів у сільську місцевість; *bouncebackability* – здатність досягти успіху після тривалих невдач; *declinist* – особа, яка оцінює тимчасові досягнення в економіці країни. В утворенні нових одиниць активну участь беруть напівсуфікси: *-athon*, *-gate*, *-friendly*, *-a\oholic*, *-pedia\paedia* та ін.: *workaholic* – людина, яка не може жити без роботи.

Серед найбільш продуктивних префіксів в англійській мові слід відмітити: *anti-*, *co-*, *de-*, *non-*, *post-*, *pre-*, *ne-*, *sub-*, *in-*: *de-election* – звільнення особи з виборної посади; *non-arrayed enemy* – "нестандартний ворог", який застосовує в ході війни "нетрадиційну", терористичну стратегію і тактику; *inshoring* – переміщення зарубіжних транснаціональних корпорацій у певні країни. Серед префіксів переважають одиниці латинського та грецького походження: *a(n)-*, *aero-*, *agri-*, *anti-*, *audio-*, *Euro-*, *extra-*, *flexi-*, *poli-*, *porno-*, *post-* та ін.: *anti-genocide* – протигеноцидний; *post-gay nation* – країна, в якій сексуальна орієнтація громадян не є соціальною і психологічною проблемою.

Таким чином, сучасний стан афіксальної системи характеризується появою нових афіксів та напівафіксів, нових значень афіксів і варіантів (відтінків) значень, нових моделей та обмежень на їх вживання.

2) Скорочення. Основним типом усічення є апокопи (усічення фінальної частини). При цьому усіченню піддається ціла морфема: *Demo(nstration)* – демонстрація, показ; *Assi(stent)* – помічник; *Bundes(wehr)* – ліга; *Anchor* < *anchorman* оглядач новин, який координує теле- чи радіопроекти; також поширеними є ініціальні скорочення: *(Atom)bombe*; *chauvinism* <= *male chauvinism*.

Частіше всього аббревіації піддаються назви груп та організацій. Звичайно аббревіатури використовують частіше, ніж самі терміни: *die ABM* <= *Arbeitsbeschaffungsmaßnahmen* – заходи, спрямовані на забезпечення зайнятості;

das FÖJ ← *Freiwilliges Ökologisches Jahr* – добровільний екологічний рік; *SALT* (*Strategic Arms Limitation Talks*) – переговори по обмеженню стратегічної зброї; *OMOV* (*one member, one vote*) – один член, один голос; *TINA* (*there is no alternative*) – у політиці; тенденція до економічної інтеграції країн світу відбивається також в новоутвореннях, особливо в скороченнях і абрєвіатурах; *DNDO* (*Domestic Nuclear Detection Office*) – спеціально створений в США досліджувально-виконавчий орган по виявленню ядерних міні-зарядів.

3) Основоскладання. Основою для формування інновацій, яка може мати як одноразовий, так і серійний характер, виступають лексеми, які позначають ключові поняття з різних сфер суспільного життя, та компоненти *Ost-*, *West-*, *Spar-* тощо. Характерною рисою в німецькій мові є наявність новоутворень, у яких першим компонентом виступає власне ім'я: *die Gauck-Behörde* – організація, очолювана Й.Гауком; *die Kinkel-Initiative* – ініціатива К.Кінкеля. Популярними також є слова-гібриди, складені з німецьких та англійських компонентів. Найбільш чітко ця тенденція виявляється у створенні субстантивних композит, у яких запозичений елемент може бути як першою, так і другою частиною гібридного утворення: *die Imagepflege* – турбота про імідж; *das Firmenimage* – імідж фірми; *die Goodwillreise* – поїздка доброї волі; *die Tellerwäscher-Story* – історія, в якій працівник, якому мало платять, розбагатів; *der Nebenchecker* – сусід; *der Jet-set-Geselle* – молодий чоловік з вищого суспільства.

Серед складних неологізмів в цілому переважають двокомпонентні одиниці: *gestere politics* – політична акція, яка зосереджена першочергово на народних цінностях та впливовій народній думці.

Висновки. Бурхливий розвиток усіх сфер сучасного людського життя знайшов своє відображення в мові, особливо на лексичному рівні. Еволюція лексики – це не просто зміна складових словника. Ми спробували розглянути основні проблеми неології, проаналізувати фактори появи нових слів та співвіднести їх з прагматичними потребами суспільстві в цілому.

Спираючись на зроблений нами аналіз, можна зробити наступні висновки:

1) основним джерелом виникнення неологізмів-запозичень в німецькій мові є англійська мова;

2) в англійській мові джерелами запозичення є французька, італійська, іспанська та інші мови;

3) найбільш поширеним засобом утворення неологізмів у німецькій мові є запозичення, в англійській – афіксація;

4) в утворенні нових одиниць в англійській мові активну участь беруть напівсуфікси.

Серед нової лексики переважають номінації, нові як за формою, так і за змістом. Отже, до перспектив дослідження можна віднести вивчення структурних ознак у механізмі формування німецької та англійської лексики завдяки появі неологізмів з різних мов; збагачення словникового складу сучасних німецької та англійської мов новими лексичними одиницями в суспільно-політичній сфері.

Література

Анікеєва Л. А. Англiцизми у нiмецькiй мовi. Бiблiотека та доступнiсть iнформацiї у сучасному свiтi: електроннi ресурси у науцi, культурi та освiтi: [Електронний ресурс] / *Анікеєва Л. А.* Англiцизми у нiмецькiй мовi. – Режим доступа до статтi: <http://www.vwds.de>. *Борнякова И. В.* Межкультурный аспект рекламы как один из факторов, определяющих проблематику перевода рекламы. / *Борнякова И. В.* Вестник Московского университета. – Сер. 9: Филология. – № 5. – 2006. – С. 128-134. *Зацний Ю.А., Янков А.В.* iнновацiї у словниковому складi англiйськiй мови початку ХХI столiття : англо-українськiй словник. / *Ю. А. Зацний, А. В. Янков.* – Вiнниця : Нова Книга, 2008. – 360 с. *Зацний Ю.А.* Мова i суспiльство. / *Зацний Ю.А., Пахомова Т.О.* – Запорiжжя: Запорiзькiй державний унiверситет, 2001. – 242с. *Крючкова Т.Б.* Социолингвистические методы исследования лексики. // Методы социолингвистических исследований. / *Крючкова Т.Б.* – М., 1995 – 162с. *Литературная энциклопедия терминов и понятий* / Рос. акад. наук, ИНИОН, [Федер. прогр. книгоизд. России]; гл. ред. и сост. *А.Н.Николюкин.* / *А.Н.Николюкин.* – М.: Интелвак, 2001. *Нiколаєнко А.Г.* Лексикологiя англiйськiй мови – теорiя i практика. / *Нiколаєнко А.Г.* – Вiнниця: Нова Книга, 2007. – 528 с. *Новый* толково-словообразовательный словарь русского языка под ред. *Т.Ф. Ефремовой*, 2000 год. *Павлов Г.* Коррозия родного языка. / *Г. Павлов* // Литературная газета: Юг России. – №13/43. – 2000. – С.17-19. *Розен Е.В.* На пороге ХХI в. Новые слова и словосочетания в немецком языке. / *Е.В. Розен* – М.: Менеджер, 2000. – 190 с. *Романова М.С.* Специфика функционирования англицизмов в немецком молодежном языке: автореф. дис. на получение науч. степени канд. филол. наук. / *М.С. Романова* – М.: МГУ, 2001. – 16 с. *Селiванова О.О.*: Сучасна лiнгвiстика: термiнологiчна енциклопедiя. / *Селiванова О.О.* – Полтава: Довкiлля. – К, 2006. – 716 с. *Herberg, Dieter* (2001): Neologismen der Neunzigerjahre. In: *Stickel, Gerhard* (Hg.): Neues und Fremdes im deutschen Wortschatz. Aktueller lexikalischer Wandel. S. 89-104 – Berlin / New York: de Gruyter, 2001. (Jahrbücher des Instituts für Deutsche Sprache 2000). *McFedries P.* Archives // <http://www.logophilia.com/WordSpy>. *NW* = Neuer Wortschatz Neologismen der 90-er Jahre im Deutschen / [Hg.: *Herberg d. u. a.*]. – Berlin: Walter de Gruyter, 2004. – 393 с. *Preface* // Oxford Dictionary of Abbreviations. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 397p. *Quinion M.* In Brief // <http://www.worldwidewords.org/>. *Quinion M.* Turns of Phrase // <http://www.worldwidewords.org/>. *The New Hacker's Dictionary* // <http://www.elsewhere.org/jargon>. www.sfs.nphil.uni-tuebingen.de/lothar/nw.